

فهرست نسخه‌ها خط کتابخانه امام صادق (ع) قزوین

• زهرا علی‌محمدی

- فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه‌ی امام صادق (ع) قزوین
- محمود طیار مراغی

■ قزوین، حوزه‌ی علمیه قزوین، چاپ اول، ۱۳۸۷

کتابی با عنوان «فهرست نسخه‌های خطی کتابخانه‌ی امام صادق (ع) قزوین» به تحقیق و نگارش محمود طیار مراغی، توسط حوزه‌ی علمیه‌ی قزوین در سال ۱۳۷۸ به چاپ رسیده است که در آن ۳۶۵ جلد از نسخه‌های خطی معرفی شده است، و با کسب اطلاع از مسئولان کتابخانه‌ی امام صادق، مجلدات دیگر آن در دست چاپ است. مطالب زیر در جهت معرفی کتابخانه‌ی امام صادق و نسخه‌های خطی موجود در کتاب مذکور است. کتابخانه‌ی امام صادق یکی از غنی‌ترین کتابخانه‌های استان قزوین و در زمینه اسناد خطی یکی از بارزترین کتابخانه‌ها در سطح کشور به شمار می‌آید. هسته اولیه این کتابخانه در سال ۱۳۶۸ هـ در مدرسه علمیه امام صادق شکل گرفت و به سرعت توسعه یافت، به دنبال آن یک مرکز یارانه‌ای علوم انسانی نیز در آن مدرسه ایجاد شد و بالاخره در سال ۱۳۷۴ هـ با هدف ایجاد مرکزی علمی - پژوهشی نسبت به احداث ساختمانی در پنج طبقه شامل کتابخانه، بانک اطلاعات رایانه‌ای و مرکز تحقیقات در مجاورت مدرسه علمیه امام صادق اقدام گردید. عملیات ساختمانی این بنا در سال ۱۳۷۷ هـ به اتمام رسید و با نام «کتابخانه‌ی امام صادق و مرکز تحقیقات حوزه‌ی علمیه‌ی قزوین» شروع به فعالیت کرد و تا الآن نیز به فعالیت خود ادامه می‌دهد. کتابخانه مذکور کتابخانه‌ای تخصصی در زمینه علوم اسلامی و انسانی با ظرفیت هفتاد هزار جلد کتاب است که به دانش‌پژوهان و محققان حوزه‌ی و دانشگاهی اختصاص دارد. در حال حاضر، بیش از هزار و یکصد نسخه دستنویس ارزشمند و گران‌بها در موضوعات مختلف و رشته‌های متنوع در این کتابخانه موجود می‌باشد. از جهت ترکیب موضوعی نسخه‌ها می‌توان گفت با توجه به اینکه قزوین به لحاظ سابقه علمی طولانی در سده‌های میانی از مراکز عمده‌ی فقهی شیعه به شمار می‌رفت و محل تدریس و تحصیل علوم دینی به ویژه فقه و اصول و حدیث محسوب می‌شد، نسبت کتاب‌های فقهی و اصولی بر سایر رشته‌ها غلبه دارد و موضوعات کلام، حدیث، تفسیر، تاریخ، فلسفه و عرفان در رتبه‌های بعدی قرار می‌گیرد. نسخه‌ها را از جهت درجه‌ی ارزش و نفیس بودن می‌توان به سه قسم تقسیم کرد:

کتابخانه امام صادق (ع) قزوین کتابخانه‌ای تخصصی در زمینه علوم اسلامی و انسانی با ظرفیت هفتاد هزار جلد کتاب است و در حال حاضر، بیش از هزار و یکصد نسخه دستنویس ارزشمند و گران‌بها در موضوعات مختلف و رشته‌های متنوع داراست

نسخه‌های خطی

اول: نسخه‌هایی که کهن و عتیق بوده و به قرن‌های دور تعلق دارد. دوم: نسخه‌هایی که توسط مؤلفین آنها کتابت شده و از این جهت بسیار نفیس و منحصر به فرد هستند و غالب آنها در کتاب شریف «الذریعه» یاد نشده‌اند. سوم: نسخه‌های تقریباً کمیاب و دوره‌ای (چند جلدی) به طور کامل در این کتابخانه موجود است و نیز نسخه‌هایی که توسط بزرگان و اساتید فن تصحیح و مقابله شده‌اند. از نمونه نسخه‌های خطی موجود در این کتابخانه: انیس المجتهدین از محمد مهدی بن ابوذر نراقی کاشانی ۱۲۰۹ق - بحار الأنوار از محمد بن باقر محمد تقی مجلسی اصفهانی (۱۰۳۷ - ۱۱۱۰ق) - بشاره الشیعه از محسن بن شاه مرتضی فیض کاشانی (۱۰۷ - ۱۰۹۱ق) - البهجه المرضیه از جلال الدین عبدالرحمن بن ابی بکر سیوطی (۹۰۸ق) - تبصره العوام فی معرفه مقالات الأنام از صفی الدین مرتضی بن الداعی حسینی رازی - تبصره المتعلمین فی مهات احکام الدین از ابو منصور حسن بن یوسف بن مطهر حلی (۶۴۸ - ۷۲۶ق) - تحریر اصول الهندسه و الحساب (تحریر اقلیدس) از خواجه نصیرالدین محمد بن محمد طوسی (۵۹۷ - ۶۷۲ق) - تحفه الأبرار الملتقط من آثار الأئمه الأطهار از محمد باقر بن محمد تقی شفتی اصفهانی (۱۱۷۵ - ۱۲۶۰ق) - تحفه رفیعی از محمد قاسم ساوچی معروف به خدا بخش (زنده ۱۰۳۳ق) - تحفه الزائر از محمد باقر بن محمد تقی مجلسی اصفهانی (۱۰۳۷ - ۱۱۱۰ق) - تذکره الفقهاء از ابومنصور حسن بن یوسف بن مطهر حلی (۶۴۸ - ۷۲۶ق) - ترجمه‌ی مقالات مأمونیه (ترجمه مناظره) از محمد اسماعیل بن حسین خواجوی مازندرانی (۱۱۷۳ق) - تفسیر آیه‌النور از صدرالدین محمد بن ابراهیم شیرازی (۱۰۵۰ق) - تقریرات الاصول از علی اکبر بن محمد مهدی قزوینی (قرن ۱۴) - تلخیص الاقوال فی تحقیق احوال الرجال از سید محمد بن علی بن ابراهیم حسینی استرآبادی (۱۰۲۸) - تمرین الطلاب فی صناعه الاعراب از زین الدین ابوالولید خالد بن عبدالله ازهری شافعی (۹۰۵ق) - جامع الأحکام (= جامع المعارف و الأحکام) از سید عبدالله بن محمد رضا شبر حسینی کاظمی (۱۲۴۲ق) - جامع

المقاصد فی شرح القواعد از علی بن حسین بن عبدالعالی عاملی کرکی (۹۴۰) - جلاء العیون از محمد باقر بن محمد تقی مجلسی اصفهانی (۱۰۳۷ - ۱۱۱۰) - جمال الصالحین از حسن بن عبدالرزاق لاهیجی قمی (۱۱۲۱ق) - جواهر التفسیر لتحفه الأمير (= العروس) از محمد حسن بن باقر نجفی اصفهانی (۱۲۰۰ - ۱۲۶۶ق) - حاشیه تهذیب المنطق از نجم الدین عبدالله بن حسین یزدی (۹۸۱ق) - حاشیه حاشیه الخفری علی شرح التجرید از خلیفه سلطان حسین بن محمد مرعشی آملی (۱۰۰۱ - ۱۰۶۴ق) - حاشیه الروضه البهیة از جمال الدین محمد بن حسین خوانساری (۱۱۲۵ق) - حاشیه شرح التجرید از میر سید شریف علی بن محمد جرجانی (۷۴۰ - ۸۱۶ق) - حاشیه شرح الشمسیه (= حاشیه تحریر القواعد المنطقیه) از میر سید شریف علی بن محمد جرجانی (۷۶۰ - ۸۱۶ق) - حاشیه شرح اللمعه از سید تقی قزوینی - حاشیه شرح مختصر الاصول از سعد الدین مسعود بن عمر تفتازانی (۷۹۳) - حاشیه شرح مختصر الاصول از جمال الدین محمد بن حسین خوانساری (۱۱۲۵ق) - حاشیه عده الاصول (= حاشیه خلیلیه) از خلیل بن غازی قزوینی (۱۰۸۹) - حاشیه فرائد الاصول از سید ابراهیم بن ابی الحسن تنکابنی قزوینی (۱۳۲۴ق) - حاشیه الفوائد الضیائیه از سید نعمت الله بن عبدالله جزایری تستری (۱۰۵۰ - ۱۱۱۲ق) - حاشیه مدارک الأحکام از سید محمد ابراهیم حسینی تبریزی قزوینی (۱۱۴۹ق) - حاشیه المکاسب از ابراهیم بن ابی الحسن حسینی تنکابنی قزوینی (۱۳۲۴ق) - حاشیه الوافیه از سید صدرالدین محمد بن محمد باقر همدانی غروی (۱۱۶۰ق) - الحدائق الناصره فی احکام العتره الطاهره از یوسف بن احمد درازی بحرانی (۱۱۰۷ - ۱۱۸۶ق) - حدود و دیات از محمد باقر بن محمد تقی مجلسی اصفهانی (۱۰۳۷ - ۱۱۱۰) - الحقائق از محسن بن شاه مرتضی فیض کاشانی (۱۰۰۷ - ۱۰۹۱ق) - حق البیقین از محمد باقر مجلسی - حل مشکلات الإشارات و التنبیهاات از خواجه نصیرالدین محمد بن محمد طوسی (۵۹۷ - ۶۷۲ق) - حلیه المتقین از محمد باقر مجلسی - حیات القلوب از همو - الخراج و الجراتح از قطب الدین سعید بن هبه الله راوندی (۵۷۳) - الخصال از شیخ صدوق ابوجعفر محمد بن علی بن بابویه قمی (۳۸۱ق) - الدر الثمین فی انتباه العارفين از محمد علی

بن محمد برغانی قزوینی (۱۲۷۲ق) - الدر المنظوم من کلام المعصوم از علی بن محمد بن حسن بن زین الدین (شهید ثانی) عاملی (۱۰۱۴-۱۱۰۴ق) - دلائل الأحکام فی شرح شرایع الاسلام از سید ابراهیم بن محمد باقر خوئینی قزوینی (۱۲۱۴-۱۲۶۲ق) - الدمعه الساکبه فی المصیبه الراتبه از محمد باقر بن عبدالکریم دهدشتی بهبهانی (۱۲۸۵ق) - ذخیره المعاد فی شرح الارشاد از محمد باقر بن محمد مؤمن سبزواری (۱۰۱۷-۱۰۹۰ق) - ذکر الشیعه فی احکام الشریعه از شهید اول، ابوعبدالله محمد بن مکی جزینی عاملی (۷۸۶ق) - ربیع الاسایع از محمد باقر محمد تقی مجلسی اصفهانی (۱۰۳۷-۱۱۱۰) - الرجال از میرحسین بن ابراهیم معصوم قزوینی (۱۲۰۸) - رساله در اخلاق از ابراهیم بن ابوالحسن حسینی تنکابنی قزوینی (۱۳۲۴ق) - رساله در اخلاق از محمد اسماعیل بن محمد مهدی غروی - رساله در هیئت از سید ابراهیم بن ابوالحسن تنکابنی قزوینی (۱۳۲۴ق) - رساله دیات از شهید ثالث محمد تقی بن محمد برغانی قزوینی (۱۲۶۴) - روض الجنان فی شرح ارشاد الازدهان از شهید ثانی زین الدین علی بن احمد عاملی شامی (۹۱۱-۹۶۶ق) - الروضه البهیة فی شرح اللعنه دمشقیه از شهید ثانی - ریاض المسائل فی تحقیق الاحکام بالدلائل (=شرح کبیر) از سید علی بن محمد علی طباطبایی حائری (۱۱۶۱-۱۲۳۱ق) - زبده البیان فی براهین احکام القرآن از احمد بن محمد مقدس اردبیلی (۹۹۳ق) - زهر الربیع از سید نعمه الله بن عبدالله جزائری تستری (۱۰۵۰-۱۱۱۲ق) - سؤال و جواب از سید باقر مجتهد - الشافی المنتخب فی الوافی از محمد محسن بن شاه مرتضی فیض کاشانی (۱۰۰۷-۱۰۹۱) - شرایع الاسلام فی مسائل الحلال و الحرام از نجم الدین جعفر بن حسن حلّی - شرح الاسباب و العلامات از برهان الدین نفیس بن عوض متطبب کرمانی (زنده ۸۴۱) - شرح تجرید الاعتقاد از علاءالدین علی بن محمد قوشچی (۸۷۹) - شرح تغمینی از موسی بن محمود قاضی زاده رومی (۸۱۵) - شرح زیاره الجامعه الکبیره از احمد بن زین الدین احسائی (۱۲۴۱) - شرح شرایع الاسلام از سید جعفر بن حسین بن جواد قزوینی (۱۳۱۶) - شرح فوائد الصمدیه از محمد بن سلیمان طیب تنکابنی (۱۳۰۲) - شرح الفوائد الحکمیة از احمد بن زین الدین احسائی (۱۲۴۱) - شرح فوائد الاحکام از جعفر بن خضر جناجی نجفی کاشف الغطاء (۱۲۲۷ق) - شرح کفایه الاصول از عبدالکریم بن ابراهیم خوئینی قزوینی (زنده ۱۳۳۰) - شرح لب اللباب از قطب الدین محمد بن مسعود بن محمد سیرافی فالی (۷۲۱) - شرح مختصر النافع از سید جعفر بن حسین بن جواد حسینی قزوینی (۱۳۱۶) - شرح هدایه الحکمه از حسین بن معین الدین میبیدی (۹۱۱) - شوارق الالهام فی شرح الکلام از عبدالرزاق بن علی فیاض لاهیجی (۱۰۵۱) - الشواهد الربوبیه فی المناهج السلوکیه از صدرالدین محمد بن ابراهیم شیرازی (ملاصدرا) (۱۰۵۰) - الصافی از محسن بن شاه مرتضی فیض کاشانی (۱۰۰۷-۱۰۹۱ق) - الصافی فی شرح الکافی از خلیل بن غازی قزوینی (۱۰۸۹) - ضوابط الاصول از سید ابراهیم محمد باقر خوئینی قزوینی (۱۲۱۴)

۱۲۶۲ق) - عوامل ملامحسن از محسن بن محمد طاهر قزوینی (قرن ۱۲) - فرد عرفان از محمد علی بن محمد برغانی قزوینی (۱۲۷۲) - الفوائد الضیائیه فی شرح الکافیة از نورالدین عبدالرحمن بن احمد جامی (۸۹۸) - القاموس المحیط و القابوس الوسیط از مجدالدین ابوطاهر محمد بن یعقوب فیروز آبادی (۸۱۷) - القانون فی طب از ابوعلی حسین بن علی بن سینا (۳۷۰-۴۲۸) - کتاب الاصول از سید جعفر بن حسین بن جواد قزوینی (۱۳۱۶) - الکشاف عن حقائق غوامض التنزیل از جارالله محمود بن عمر زمخشری خوارزمی (۵۳۸) - کنوز العرفان و رموز اصحاب الایقان از محمد صالح بن محمد باقر روغنی قزوینی (۱۰۷۵) - ماتمکده از قربان بن رمضان قزوینی رودباری «بیدل» (۱۲۶۶) - مرشد العوام از ابوالقاسم بن حسن گیلانی قمی (۱۲۳۱) - مسلک الراشدین فی احکام الدین از محمد صالح بن محمد برغانی قزوینی (۱۲۷۱) - مشارق الحق و یقین و مشاهد الحجج و البراهین از سید محمد تقی بن محمد مؤمن حسینی قزوینی (۱۲۷۰) - معارج الاحکام فی شرح مسالک الافهام و شرایع الاسلام از سید حسین بن ابراهیم بن معصوم قزوینی «میرحسینا» (۱۲۰۸) - المفجعه از محمد علی بن محمد رضا مجتهد ساروی (زنده ۱۱۹۳) - منتخب الاسرار از محسن بن مؤمن علوی قزوینی (قرن ۱۴) - منتهی المقال فی احوال الرجال از ابوعلی محمد بن اسماعیل بن عبدالجبار حائری (۱۱۵۹-۱۲۱۶) - الوافیة فی شرح الکافیة از رکن الدین حسن بن محمد حسینی استرآبادی (۷۱۵) - شرح رباعی هندی در توحید از ابوالقاسم سمنانی - حدیقه الشیعه از احمد بن محمود محقق اردبیلی (۹۹۳) - حاشیه مکاسب از سید ابراهیم بن ابی الحسن تنکابنی قزوینی (۱۳۲۴) - الفصول المهمه از رضی بن محمد نبی قزوینی (۱۱۳۴) - مسلک الراشدین از محمد تقی برغانی قزوینی «شهید ثالث» (۱۲۶۴) - نجاه المؤمنین فی معارف الدین از محمد صالح بن محمد برغانی قزوینی (۱۲۸۳) - حاشیه شرایع الاسلام از سید ابراهیم بن ابی الحسن تنکابنی قزوینی (۱۳۲۴) - رساله فی العدالة از همو - تقریرات الاصول از همو - ارجوزه فی الاصول از همو - فوائد الصمدیه از بهاءالدین محمد بن حسین عاملی (۹۵۳-۱۰۳۱) - ینایع الانوار فی فقه آل الاطهار، از سید محمد قافله باشی حسینی قزوینی (۱۲۲۶-۱۲۶۳) - سبل السلام از همو - مهیج الاحزان و موقد النیران فی قلوب اهل الایمان از حسن بن محمد علی حایری یزدی (زنده ۱۲۴۲) - منهاج النجاه از محسن بن شاه مرتضی فیض کاشانی (۱۰۰۷-۱۰۹۱) - خلاصه الحساب از بهاءالدین محمد بن حسین عاملی (۹۵۳-۱۰۳۱) - رساله دیات از شهید ثالث محمد تقی بم محمد برغانی قزوینی (۱۲۶۴) - قبله آفاق از رضی الدین محمد بم حسین قزوینی (۱۰۹۶) - رساله فی بیان مراد مراد الأحسائی، از عبدالوهاب بن محمد علی قزوینی (زنده ۱۲۳۳) - انباء الانبیاء از اسماعیل قزوینی - معالم الاصول از ابومنصور حسن بن شهید ثانی زین الدین عاملی (۱۰۱۱) - رساله فی الحج از محمد حسن بن محمد صالح برغانی قزوینی (۱۲۸۰) - رساله در حج از همو و غیره.